

Ši knyga rašyta suirutės ir nerimo laikotarpiu. Vos pradėjus ją rengti, nusistovėjusi valstybių tvarka žlugo, ir pasaulis paniro į chaosą. Teko iš naujo save įtikinėti, kad, nepaisant visko, humanitariniai tyrimai yra prasmingi. Be to, prireikė keisti darbo planus. Mat, užsivėrus keliams į Rytus, daugelis archyvinių šaltinių tapo nepasiekiami. Įtempta tarptautinė situacija privertė nutraukti ką tik pradėtą medžiagos paiešką Rusijos archyvuose ir apsiriboti Lietuvos atminties institucijų ištekliais. Todėl ir kai kuriuos šioje knygoje keliamus klausimus atsakoma tik hipotetiškai. Tačiau atsakymai, tegul ir prielaidų pavidalu, vis tiek mėginami formuluoti viliantis, kad kada nors (deja, veikiausiai negreitai) bus galima juos patikslinti, pasitelkus šiandien neprieinamų dokumentų duomenis.

Neramus laikas paskatino labiau nei bet kada branginti kolegišką pagalbą. Reiškiu padėką Lietuvos nacionaliniam dailės muziejui, Lietuvos nacionaliniam muziejui, Nacionaliniam M. K. Čiurlionio dailės muziejui, Panevėžio kraštotyros muziejui, Trakų istorijos muziejui, Lietuvių literatūros ir tautosakos institutui, Lietuvos valstybės istorijos archyvui, Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekai, Lietuvos nacionalinei Martyno Mažvydo bibliotekai, Vilniaus universiteto bibliotekai – visoms institucijoms, padėjusioms rinkti rašytinę ir vaizdinę informaciją bei leidusioms ją publikuoti. Nuširdžiai dėkoju man talkinusioms puikioms muziejinkėms dr. Aldonai Snitkuvienei, Daliai Keršytei, Jūratei Gaidelienei, dr. Zitai Pikelytei. Už dalinimąsi žiniomis tariu ačiū dr. Vytautui Petroniui, dr. Linai Balaišytei ir dr. Aistei Paliušytei, už geranorišką kantrybę svarstant knygos rankraštį – dr. Tojanai Račiūnaitei ir Lietuvos kultūros tyrimų instituto Dailės istorijos ir vizualiosios kultūros skyriaus darbuotojams. Ypač esu dėkinga monografijos recenzentams – dr. Olgai Mastianicai-Stankevič ir dr. Dariui Staliūnui, kurie ne tik pastebėjo ne vieną per menkai pagrįstą ar netikslų tyrimo teiginį, bet ir nurodė nemažai autorei nežinomų leidinių bei archyvinių šaltinių. Jūdviejų profesinė pagalba man buvo neįkainojama.